

Toni Morrison

AŞK

Türkçesi: Püren Özgören

Roman

Kadınların bacakları sere serpe açık; bense bir şarkı mırıldanıyorum. Erkekler huzursuzlanıyor, ama bütün bunların onlar için olduğunu biliyorlar. Gevşiyorlar. Orada öylece dikilmek, seyretmekten başka bir şey yapamamak bir sınav; yine de hiçbir şey söylemiyorum. Zaten sakın biriyimdir. Çocukken beni terbiyeli bulurlardı; genç bir kadınken, aklı başında olduğumu söylediler. Daha sonra da, olgunluğun getirdiği bilgiğe sahip olduğuma inanıldı. Şimdilerde suskunluk tuhaf karşılanıyor; insanlığın büyük bir kısmı az sözcikle çok şey anlatmanın güzelliğini unuttu. Artık diller kendi başına işleyip duruyor; beyinden yardım almaksızın. Yine de normal sohbetler yapabiliyor, gerektiğinde de bir rahmi, ya da bir bıçağı durdurabilecek güçte bir yorumda bulunabiliyordum. Artık değil; çünkü yetmişli yıllarda, kadınlar iskemleyle ata biner gibi oturmaya, televizyonda bacaklarını açıp yere çömelerek dans etmeye başlayınca, bütün dergiler kadının sahip olduğu tek şey oymuş gibi kalçaları ve baldırlarını sergilemeye koyulunca, eh, sesimi tamamen kıstım. Kadınlar kendilerini uluorta, sere serpe açmazdan önce, gizler vardı – bazıları saklanacak, bazıları açıklanacak sırlar. Şimdi? Yok. Günün yasası arsızlaşmak, yüzüzsüzleşmek, diye mırıldanıyorum. Beynimdeki sözcükler ağızumdaki müziğe uyarak dans ediyorlar. İnsanlar buraya bir tabak kerevit ya da vakit öldürmek için geliyorlar ve sürekli konuşup durduklarını hiç mi hiç ayırmamıyorlar – umursamıyorlar da. Ben fon müziğiyim: sevgililerin birbirlerini ilk gördükleri âna ya da sahilde, tek başına

yürüyen ve kendine engel olamayıp yaptığı o kötü şeyi birinin görüp görmediğini merak eden kocaya eşlik eden film müziği. Şarkı mırıldanmam insanları yüreklendiriyor, düşüncelerini biçimlendiriyor; tıpkı Mildred Pierce'in hapisaneyeye, kızını ziyarete gitmeye karar vermesi gibi. Evet, müziğimin olanca yumuşaklığıyla, böyle bir etkisi olduğundan kuşkulanyorum. Dalgalara doğru süzülen "Mood Indigo" yüzme biçimini değiştirebilir. Suya dalmamı sağlamaz ama kulaçlarını düzene sokabilir ya da seni hem zeki hem de şanslı olduğuna inandırabilir. Öyleyse neden biraz daha açığa, hatta daha da açığa yüzmeyecekmişim? Derinlik senin için nedir ki? Dip çok aşâğılarda, üstelik kornetlerin, piyano tuşlarının kaydattığı kanla hiçbir ilgisi yok, öyle değil mi? Böylesi bir gücüüm olduğumu iddia etmiyorum elbette. Şarkı mırıldanışım genellikle duyulamayacak kadar kısık, özel; dünyadan utanan, yaşlı bir kadına yaraşır seviyede; bu onun, yaşadığı yüzyılın gidişatına karşı çıkma yöntemi. Her şeyin bilindiği, hiçbir şeyin anlaşılmadığı bir dünyaya. Belki de hep böyleydi, ama kafama otuz yıl kadar önce dank etti: modayı dürüstlüklerine oldu bitti saygı duyulan, imrenilen fahişelerin belirlediği, yani. Eh, belki de imrenilen şey dürüstlükleri değildi de, başarılarıydı. Öte yandan, doksanlı yılların iskemleye ata biner gibi oturan ya da televizyonda yarı çıplak dans eden kadınları, buralarda yaşayan o saygıdeğer kadınlardan o kadar da farklı değil, belki? Burası bir sahil ülkesi; rutubetli, Tanrı'dan korkan ve kadın pervasızlığının daha aşâğılara, kısacık şortlar, tangalar ya da kameralardan çok daha derinlere uzandığı bir yer. Ama tıpkı o zamanlar olduğu gibi, şimdi de, ister edepli iç çamaşırları giymiş olsunlar isterse donsuz, vahşi kadınlar masumiyetlerini kesinlikle saklayamıyor... beyaz athı prenslerinin yolda olduğuna ilişkin bir tür "yaovu-kedicik" umudu hep var. Özellikle de, ellerinde maket bıçaklarıyla, ağzı bozuk, sert kadınlar, bir de iki kişilik arabası olan, cebi uyuşturucu dolu cilalular. Yaralarının başkanlık madalyaları gibi taşıyanlar, çoraplarını bileklerinde ki-

viranlar bile içerilere bir yere, kaburgaların arasına ya da yüreğin altına kıvrılmış olan tatlı çocuğu, sevimli bebeği gizleyemiyor. Doğaldır ki, hepsinin de hüüzünlü bir öyküsü var: aşırı ilgi, yetersiz ilgi ya da en berbat türünden ilgi. Canavar babalarla, sadakatsiz erkeklerle, acımasız annelerle ve onlara yanlış yapan arkadaşlarla ilgili bir hikâyeye. Her öyküde bir canavar var, bu canavar onları cesur değil katı yapmış; dolayısıyla, onlar da o dertop olmuş çocuğun saklandığı kalplerini değil bacaklarını açıyorlar.

Bazen kesik öyle derin ki, hiçbir vah-bana-vah-başına gelenlere öyküsü kadını anlatmaya yetmiyor. O zaman işe yarayan tek şey, yerleşen, gittikçe katmerlenen, kadınların birbirinden nefret etmelerine, çocuklarını da mahvetmelerine neden olan deliliği açıklayan tek şey, dışarıdaki, yabancı bir iblis oluyor. Benim geldiğim yerin, Up Beach'in halkı, polis-kafalı denen bazı yaratıklardan söz ederdi – başıboş kadınları yola getirmek için okyanusa ateş eden, söz dinlemeyen çocukları yiyen, kocaman şapkalı, pis şeyler. Annem küçük bir kızken onları tanımış; gözü açık rüya görenler de öyle. Bir süre ortadan kaybolmuşlar, ama sonra, kırklı yılların başında yeni ve daha da büyük şapkalarıyla çıkagelmişler; o zaman sahilde birkaç kez "Gördünüz mü, size söylemiştim!" olayı vuku bulmuş. Kumda komşusunun kocasıyla derin izler açan kadının, hemen ertesi gün konserve fabrikasında, daha balık bıçağı elindeyken kalpten ölüvermesi gibi. O sırada henüz yirmi dokuz yaşındaymış. Bir başka kadına gelince (Silk'te yaşıyormuş, Up Beach halkıyla hiçbir ilintisi yokmuş), eh, bir akşam, eline bir fener almış, kayınbabasının sahildeki evinin önüne, kumlara bir tapu senedi gömmüş, ama aynı gece bir deniz kaplumbağası tam da orayı kazmış. Zavalı gelin çaldığı kâğıdı esintilerden ve Klan'dan* korumak isterken, bileğini kırmış. Bu suçlu kadınların utanışı sırasında herhangi bir

* Ku Klux Klan: ABD'de, iç savaştan sonra güney eyaletlerinde kurulan ve zencilerin her türlü yasal, siyasal hakkını önleme amaçlı, zenci düşmanı örgüt. (ç.n.)

polis-kafalıyı açıkça kimse görmemişti tabii, ama onların oralarda olduklarını biliyordum, nasıl insanlar olduklarını da, çünkü ben onları görmüştüm – 1942’de, birkaç kalın kafalı çocuk denizdeki güvenlik şeridini aşıp boğuldukları zaman. Çocuklar dibe çekildiği an, fırtına bulutları çığlık çığlığa bağırarak bir anneyle dili tutulmuş üç-beş piknikçinin başına toplandı ve bu bulutlar bir anda geniş kenarlı şapkalar takmış, yayvan ağızlı tiplere dönüştü. Kimileri gümbürtüler duymuş, ama ben sevinç çığlıkları duyduğuma yemin edebilirim. O günden sonra, ellili yıllar boyunca, ya kıyıda çatlayan dalgaların üstünde oyalandılar ya da gün batmaya hazırlanırken (bilirsiniz, şehvetin bilendiği, kaplumbağaların yuva aradığı, ihmalcı ana babalara uyku bastıracağı dakikalarda) ansızın saldırıya geçtiler, kumsalın üstünde dolanıp durdular. Akşamları iblisler bile, tıpkı bizler gibi acıktı. Ama polis-kafalılar geceleri de atmaca gibi dolanıp durmaktan hoşlanırdı, özellikle otel, dans müziğinden ya da tuzlu havadan sarhoş olmuş, yıldızların aydınlatıldığı suyun cazibesine kapılmış konuklarla doluyken. O günlerde Cosey’in oteli, Doğu Sahili’ndeki siyahlar için en iyi ve en tanınmış tatil köyüydü. Herkes gelirdi: Lil Green, Fatha Hines, Pirzola Walker, Jimmy Lunceford, Neşe Damlaları; ta Michigan ve New York’tan koştura koştura gelenler bile olurdu. Sooker Koyu üsteğmenlerle, çiçeği burnunda annelerle dolup taşardı; genç öğretmenler, toprak sahipleri, doktorlar, işinsanları. Dört bir yanda, babalarının baldırlarından sarkan, amcalarını boğazına kadar kuma gömen çocuklar. Kroket oynayan erkeklerle kadınlar; tek amacı koşucuyu dalgalara gömmek olan beyzbol takımları. Büyükanneler beyaz kulplu kırmızı termosların, yengeçli salata, jambon, tavuk, mayalı ekmeğin somunları ve limonlu keklerle (aman Tanrım) dolu sepetlerin üstünden etrafı seyrederdi. Sonra, birden, 1958’de, pırıl pırıl bir sabah, bir polis müfrezesi kadar cesur, polis-kafalılar beliriverdi. Ve daha kahvaltıdan önce, bir klarnetçiyle yeni evlendiği karısı boğuldu. Suyu girerken oturdukları şambriyel, altından

sarkan, pul pul kabuklu, salkım saçak sakal tutamlarıyla birlikte kıyıya vurdu. Gelinin balayı sırasında sağda solda oynayıp oynamadığı akıllara takıldı, fısıldandı, ama kanıtlar çamurluydu. Öte yandan, bunun için sayısız fırsatı olmuştu. Cosey'in otelinde metrekareye düşen yakışıklı erkek sayısı, Atlanta, hatta Chicago'dan bile fazlaydı. Kısmen müzik için geliyorlardı, ama daha çok, deniz kıyısında güzel kadınlarla dans etmek için.

Boğulan çift birbirinden ayrıldıktan sonra (farklı cenaze evlerine gönderildiler), aklı beş karış havada kadınlarla katır kafalı çocukların artık gereken dersi aldığını düşünebilirsiniz; kurtuluş olmadığını anlamışlardı çünkü: Polis-kafalılar ister gece olsun isterse gündüz, dalgaların arasından yıldırım hızıyla fırlayıp dikbaşlı kadınları cezalandırır, yaramaz çocukları yutardı. Ne zaman ki tatil köyü kapandı, bir aşevinin önündeki yoksul kuyruğundaki yankesiciler gibi, sinsice savuştular. Arka koylara hâlâ yengeç sepeti sarkıtan birkaç kişi büyük bir olasılıkla onları anımsıyordu, ama büyük caz gruplarından da, balayı çiftlerinden de eser kalmayınca, tekneler, piknikçiler ve yüzücüler çekip gittikten, Sooker Koyu bir deniz çerçöpü müzesi olup Up Beach'in kendisi de boğulduktan sonra, koca şapkalara ve pullu sakallara kimsenin ihtiyacı kalmadı; anımsamak isteyen de kalmadı. Tamam, aradan kırk yıl geçti, Coseyler de göz önünden çekildi, ama ben yine de, onlar için neredeyse her gün kaygılanıyorum.

Beni ve birkaç balıkçı kuliübesini saymazsanız, Up Beach artık suyun altı metre altında, fakat Cosey Tatil Köyü'nün otel kısmı hâlâ ayakta. Yani, öyle sayılır. Daha çok, geriye doğru yaslanmış denebilir – kasırgalardan ve sürekli savrulan kumdan kaçınmak ister gibi. Okyanusun sahildeki boş binalara neler yapabildiğine insan inanmıyor. Ta ön basamaklarda dünyanın en güzel kabuklarını bulabilirsiniz ve saçılmış taçyapraklar ya da bayramlık bir giysiden dökülmüş akikler gibi, ta oraya, okyanustan bu kadar uzağa nasıl geldiklerine şaşarsınız. Sundurmanın köşelerinde, ti-

rabzan parmaklıkları arasında biriken kum tepcikleri kumsaldan bile daha beyaz, daha yumuşaktır; iki kez elenmiş un gibi. Balkonun çevresini bel hizasına gelen yüksükotları sarmıştır, bir de toprağımızdan nefret eden, öfkeyle fıskıran, böğürtlenlerden bile çok dikenli olan, üstelik haftalarca sağ kalan kırmızı pancar tomurcukları. Otelin ahşap yan kanatları gümüş kaplama gibidir, soyulan boyası cilasız, gümüş bir çay takımındaki çizgilere benzer. Çift kanatlı büyük kapı asma kilitli. Şimdiye kadar, kapının cam aynalıklarını kıran olmadı. Buna kimse cesaret edemedi, çünkü aynalıklar arkanızdaki manzaranın yanı sıra, kendi yüzünüzü de yansıtıyor: gelip ışıl ışıl kumsala dayanan, dönümlerce frenkoğanı çayırı, bir film perdesinden farksız gökyüzü ve sizi her şeyden çok isteyen bir okyanus. Dışarıdaki yalnızlığa karşın, içeriye bakarsanız, otelin size bir kendinden geçiş, bir vecit hali, bir de en sıkı dostlarınızın yakınlığını vaat ettiği duygusuna kapılırsınız. Ve müzik. Bir kepenk menteşesinin gıcirtısı, bir trampetin öksürüğünü andırmakta, piyano tuşlarından yükselen titreşim bir dörtlük rüzgârın sesini bastırmaktadır; dolayısıyla, o salonları, kilitli odaları tıka basa doluran sızıyı duyamayabilirsiniz.

Havamız genellikle ılımandır ve tuhaf, alışılmadık bir ışıkla doludur. Soluk sabahlar eriyip beyaz öğlenlere karışır; sonra, saat üçte renkler sizi ürkütecek kadar vahşileşir. Yeşim ve safir dalgalar kavgaya tutuşur, kirli çarşafı bastırmaya yetecek bollukta köpiük üretir. Akşam göğü bir başka gezegenden gelmiş gibi davranır – kuralları olmayan, güneşin canı isterse erik moruna dönüşebileceği, bulutlarsa gelincik kırmızısı kesilebileceği bir gezegendir o. Deniz kıyımız tozşeker gibidir, İspanyollar da zaten ilk gördüklerinde öyle sanmışlar. Ona Sucra,* demişler, yerel halk da sonradan bunu Sooker'a çevirmiş.

---

* (İsp.) Şeker. (ç.n.)